

УДК: 141.319.8

В. Ф. Калуга, канд. філос. наук, доц.

СТРАХ ЯК "ПРОДОВЖЕННЯ" БАЖАННЯ І АНТИТЕЗА БЕЗДОГАННОСТІ, МЕХАНІЗМИ ЙОГО СТРИМУВАННЯ ТА ПОДОЛАННЯ

Серед решти чинників, що формують суть людської екзистенції, провідне місце належить страху. Страх виявляється своєрідним механізмом, що водночас за різних обставин стимулює та/або стримує людську активність, тим самим виступаючи посередником між потенцією людського буття і безпосередньо існуванням людини. Таким чином, страх опиняється на одній вісі з бездоганністю: чим більш бездоганною є людська активність, тим менше місця в її житті займає страх. Ефективним засобом стримування страху в буденному існуванні є сміх, а його своєрідним деформатором – надія. В цілому ж страх виявляється багатограним явищем, а множиною його проявів обернено пропорційна рівню просвітленості людини.

Ключові слова: страх, бездоганність, сміх, надія, бажання.

В житті людини страх посідає чільне місце попри те, що чи не кожен індивід намагається дистанціюватися від цього переживання, тим самим на словах мінімізуючи роль страху в його існуванні. Відповідно обійти проблему страху не може будь-хто з фахівців, хто так чи інакше має справу з дослідженням природи людини та природи її активності. Уникнути осмислення суті страху не під силу жодній людині взагалі. Відтак світова громадська думка буквально насичена роздумами про страх і все, що пов'язано з ним. Чи не найяскравішим і найпопулярнішим дослідником природи страху в контексті філософування західного стибу вважається С. Кіркегор. Щоправда, зусібіч розглядаючи феномен страху, датський філософ так і не зумів знайти спосіб захистити себе від панічного страху, померши разом з тим, як його свідомість зафіксувала вичерпання коштів для власного утримання. Цей приклад, як і низка інших подібних йому, яскраво свідчить про те, що теоретизування з приводу природи страху, якими б впорядкованими і аргументованими вони були, зовсім неефективні на практиці. Теоретики так і залишаються безсилями досягнути суті страху та віднайти дієві механізми його опанування чи контролю. А, отже, різноманітні філософські ідеї щодо природи страху і аргументи на їх користь можуть виявитися лише красивими теоретичними конструкціями, зведеними на самолюбіванні. І все ж у просторі філософських та психологічних наук сформувався стійке враження про суть страху. Воно зводиться до того, що страх є суто природним явищем та відповідає природі людини.

Звичка ідентифікувати страх та схожі переживання як щось абсолютно невід'ємне в природі людини, очевидно, спирається на ідею про те, що людина є неспростовно зумовленою істотою. Зокрема, людина є своєрідним "продуктом" еволюції і тільки. Або ж людина є результатом акту творіння, в котру від самого початку вкладені глибинні відчуття благоговіння перед творцем вкупі зі "страхом господнім". Таким чином, для цивілізованої істоти страх виявляється не лише нездоланим переживанням, яке можна тільки на якийсь час притупляти, як правило, знижуючи поріг чутливості або вдаючись до самообману і нав'ювання, а й своєрідним ціннісним предикатом її екзистенції. І тут все видається максимально простим і зрозумілим: не було б страху, з одного боку, людина нібито постійно б наражалася на смертельну небезпеку внаслідок власних необдуманих дій або агресії ззовні; а з іншого – вмиг опинилася б у "руках" розпусти чи гріха, яких би обрисів ті набирали, і таким чином відпала б від творця, а, отже, безповоротно втратила б шанс на "вічне життя". Хоча, як доводить саме життя, насправді страх здебільшого нарівні з нав'язливими бажаннями якраз виявляється тим пусковим механізмом, який підштовхує людину не лише до нищих вчинків, на кшталт зради чи суцільного обману, але й

того, що заведено ідентифікувати як смертний гріх чи злочин. Отож міркування про своєрідну захисну, корекційну або ж стримувальну роль страху в житті людини не мають нічого спільного з істиною, бо є радше продуктом підданої маніпулятивним процедурам звуженої свідомості соціальної істоти, яка перетворилася та/або яку перетворили в високоінтелектуальну духовно засліплену "худобу", що постійно переймається власним животінням та/або "теплим місцем" на небесах. Деградує, будучи відданою на поталу страху, при цьому відкараскуючись навіть від найпростіших припущень і роздумів про те, що може жити повним життям. Точніше, що її природа, на відміну від становища, в якому буденна людина постійно віднаходить себе, насправді передбачає повноцінне існування, поза будь-якими умовностями і детермінантами, позбувшись всього, що обтяжує і деформує, в тому числі бажань та страхів як найпотужніших енергетично-емоційних деформаторів та/або екзистенційних модифікаторів.

І це не чистої води теорії. На практиці, якщо дослухатися до езотеричного досвіду, страх таки можна збороти, цілком і безповоротно прибрати зі свого існування. Це можливо з огляду хоча б на те, що він, як може виявитися, не є вродженою реакцією живої істоти, принаймні людини на щось, що вона сприймає як відмінне від неї самої. Хоча в це й надто важко повірити. А проте, спостерігаючи за поступовим становленням немовлят або невпинним і настійливим процесом їх соціалізації, тобто втягування в звичний буденний людині світ і цілковитої фіксації на ньому уваги дитини, можна помітити, що дитина не боїться нічого з того, чого її не привчили боятися. Відтак, в ідеї про те, що "втіха, небеса, страх – все це слова, котрі створюють настрій, до яких людина привчається, навіть не питаючись про їх цінність. Так чорні маги заволодівають її відданістю" [6, с. 17], може критися цілком слушна думка, що дійсно відповідає реальності. Принаймні, хоча б в тій її частині, яка стосується оперативного і методичного нав'язування низки стійких реакцій та моделей поведінки, а також маркування тих чи інших проявів реальності і речей світу. До прикладу взяти хоча б, так звану, нечисту силу. Мало хто її бачив чи безпосередньо мав з нею справу. Але переважна більшість її так чи інакше боїться, при цьому тримаючись за той образ і версію ймовірних наслідків "зустрічі" з "прогресивними представниками потойбічного світу", які створили та масово поширили "отці і пророки" іудо-християнства або іншої світоглядної парадигми, в тому числі і засобами кінематографу, якщо говорити про сучасність. Те ж саме можна сказати і про іудо-християнського бога, який будучи любов'ю, все ж виявляється дуже злостивим та зловтішим, бо ж дуже полюбляє карати людину, навіть, очевидно, авансом відімщаючись за майбутні гріхи на новонароджених чи малесеньких дітях.

Отож людина боїться тому, що вона мусить боятися. І боїться того, чого вона мусить боятися. А мусить вона боятися тому, що одного разу втративши цілісність і вилучивши себе із Всесвіту, вона протиставила себе всьому іншому, а, отже, йдучи за власними інтенціями, автоматично набула собі ворогів. Останні, ні більше, ні менше є чистим засобом або інструментом привнесення в буття людини страждань і в кінцевому результаті смерті, яких неодмінно має зазнати фактично кожен представник роду *Homo Sapiens* за свого існування. Та й було б якось дивно й незрозуміло, коли б обмежена, досить агресивна, розбещена істота, якою є сучасна людина, котра розмножується в неймовірних масштабах, хоча б з огляду на співвіднесення чисельності людства з іншими біологічними видами, ще й виявилася б безсмертною, а разом ще й не зазнавала б страждань, хай би були викликані останні, наприклад, невдачею. До речі, саме страждання, а не страх утримують обмежену істоту від безлічі, умовно кажучи, злодіянь. Вони ж досить часто спонукають її до реальних дій та вчинків. Зокрема, "вони [невдачі] пробуджують розуміння того, хто ми є і чого ми прагнемо від життя, вони витрушують нас зі шкаралупи самозадоволення і застою" [10, с. 23]. Страх же виконує в житті людини низку інших функцій. Зокрема, він, як ніщо інше сприяє утвердженню цінності людського "Я" на рівні звуженої свідомості індивіда і, як наслідок, в павутинні множинного егоїзму або просторі культури чи соціальному просторі.

Звичайно, про відповідну суть та функціональне навантаження страху в житті людини здогадувалося чимало західноєвропейських мислителів, наприклад, констатуючи ідею про те, що "страх як емоція, котра супроводжує усвідомлення ймовірності втрати цінності, з якою ми звикли ототожнювати самих себе" [8, с. 223], є чи не найпотужнішим людським переживанням, котре невпинно мотивує всякого індивіда впродовж всього його життя. І саме ця своєрідна "емоція" має властивість, окрім інших, набирати обрисів страху громадського осуду або "побожного страху і благоговіння", котрі насправді не мають жодної очевидної об'єктивної основи під собою, а лише стійке враження або й деяку ілюзію, доведену до стану об'єктивації за допомогою специфічних процедур та засобів, що їх застосовує, наприклад, релігія та церква. Як наслідок, остаточно і безповоротно розривання з укоріненою в свідомості відданістю "божественному началу" для більшості індивідів майже неможливе або ж поєднане з досить потужними переживаннями страху і розпачу. Очевидно, з подібними переживаннями стикалися так чи інакше всі без винятку практики, стаючи на шлях самостановлення: "Щось в мені настійливо вимагало, аби я зупинився. Воно наштовхувало мене на думки про неймовірні наслідки і розплату; це було щось на кшталт Божого гніву, що згромадився наді мною за те, що я втручаюся в де-що, приховане самим Богом" [5, с. 349].

Тож утвердження людського "Я" в статусі найвищої самоцінності автоматично робить індивіда досить чутливим до обмежуючих, направляючих і контролюючих інстанцій, як-от, мораль, громадський осуд, табу чи остракізм або, якщо говорити абстрактно, все те, що перебуває в сфері компетенції здорового глузду (*sensus communis*) – такої собі властивості свідомості людини співвідносити та узгоджувати приватне з множинно-значущим. Інакше людська спільнота навряд чи б могла стабільно існувати, опинившись в стані відвертої перманентної війни всіх проти всіх, зумовленої боротьбою за простір і ресурси задля реалізації незліченних ба-

жань та пристрастей, притаманних егоїстично впорядкованому індивіду. Відтак звужена свідомість егоцентричної істоти перетворюється на тотальне поле протистояння поміж бажаннями та інтенціями, з одного боку, і обмежувальним та детермінантним началом – з іншого. Спродукована і підтримувана спільнотою мораль, об'єктивована до рівня релігійної догматики і символів ідея творця та надприродних сил чи інших обмежувальних начал, непомітно для самого індивіда стають невід'ємною частиною його самоідентифікації та інтегруються в абстрактний феномен духу. З легкої ж руки апологетів іудо-християнської парадигми згаданий феномен, тобто "дух" набирає обрисів "борця" за нібито чистоту душі з "тваринними" пориваннями та бажаннями, тим самим начебто даруючи кожному істинному послідовнику ідеї, тобто фактично релігійному фанату надію на таке собі спасіння. Таким чином, сфальшований під благородний образ "духу" аспект множинної природи індивіда або, словами М. Гайдегера, невласний спосіб буття *Dasein* на рівні буденної людини сприймається як прояв божественного начала, як глас господній, котрий нібито наставляє на шлях істини і добра. А коли так, то всі ті, хто так чи інакше звів до мінімуму в собі прояв суто індивідуального, тобто став на шлях "ідейного" змасовлення та/або упокори домінантній парадигмі, призвичаїлися бачити в страхові де-що, що сполучене з високими нотами людського ества. Приміром, відомий датський філософ С. Кіркегор схилився до думки, що страх, будучи дуже важливим релігійним феноменом, пов'язаний із пробудженням духу. І з цього переконання виводив висновки про те, що чим менше виражений чи окріплений дух в людині, тим менше вона підпадає під дію страху. Тож будь-якому невігласу і бузувіру з позицій релігійного фанатика, всяке море видається по коліна, бо він, бачте, нібито позбавлений направляючого моменту у вигляді страху або й страху господнього.

В той же час, життя свідчить, що будь-яка буденна людина, чи то ідеологічно нейтральний, неосвічений або й цілком затурканий різноманітними клопотами індивід, чи то невинуватий релігійний або ж ідейний фанатик, неперевіршений скептик чи й закоренілий "пофігіст" зонайменше час від часу опиняються в полоні страху. І ніщо не може врятувати їх від того, чи запобігти тому. Для них страх виявляється невід'ємним і неспростовним явищем їхнього існування. А якщо так, то все ж таки мабуть у твердженні про те що, "твій страх – ти сам, бо то твоя пам'ять" [1, с. 33], приховано глибокий зміст. І далі, "страх криється в нас самих. Він нагадує нам про минуле та викриває наші вчорашні невинуваті помилки, наш «бруд»" [1, с. 36]. Тому допоки людина не знайде сили в собі та намір, по-перше, переглянути минуле своє без упереджень і жалю до себе, по-друге, викоринити звички та вгамувати бажання, доти вона перебуватиме в полоні страху. А разом з тим залишатиметься не просто буденною людиною, а людиною без реального шансу повернути собі власну цілісність, адже явне просування по шляху до самого себе, окрім іншого, неодмінно передбачає приборкання страху і витіснення його всіх імовірних проявів з індивідуального існування. В іншому разі індивід просто розчиниться в просторі розміреної суєти, здобреної нудьгою, або ж, якщо він до того схильний, житиме ілюзією, приміром, власної "духовної звитяги" чи поклонання, а відтак і постійно перебуватиме на межі психічної стабільності та перманентно ризикуватиме власним психічним здоров'ям. Згадана ситуація, до речі, притаманна переважній більшості соціальних лідерів всіх ґатунків і мас-

тей, в т. ч. релігійним, а також фінансово-політичній еліті, котрі щонайменше схильні до параноїдальних приступів, маніакально забарвлених пристрастей та ідей.

На противагу масам пересічних індивідів, котрі всі як один позбавлені єдино реальної перспективи на щось більше, аніж проста фізична смерть, принаймні до того моменту, поки окремі з них не відчують потребу в кардинальних змінах, існують ті, кому вдалося вмерти за життя, і разом з тим осягнути суть світу та буття. Тобто відбутися як цілісна істота, як Людина, котрій відкрите все і відразу, бо вона набула здатності відати або знати. При цьому "людина може називати себе людиною знання лише тоді, коли вона здатна перемогти чотирьох природних ворогів. Страх! – жажливий ворог, зрадницький і такий, що важко здолати. Він залишається прихованим на кожному повороті шляху, маскуючись, вичікуючи. І якщо людина, злякавшись в його присутності, кинеться навтьоки, то ворог покладе кінець її сподіванням" [2, с. 30]. А вже "життя ніколи не дасть тобі змоги повернутися на те місце, з якого ти легковажно втік... Як би ти цього не прагнув..." [1, с. 42].

Інакше кажучи, страх, допоки він "заправляє балом", відбирає у індивіда шанс набуття цілісного і завершенного знання, за щоб він брався. Тобто виконане індивідом завжди буде далеким від бездоганності, а сам індивід від досконалості, принаймні, від повноцінного задоволення. Він залишатиметься завжди, так би мовити, на півдорозі, "розмитим" і "розпростертим" поміж минулим і майбутнім, а, отже, підступно безсмертним. Тобто постійно перебуватиме під дією звички або й схильності залишати все на "завтра", утримуючи в своїй свідомості ілюзію про те, що завтра щось можна зробити краще, аніж сьогодні, або завтра можна виправити всі вчорашні помилки. Однак життя свідчить, що вчорашне ніколи не стає завтрашнім, бо дійсно, двічі в одну й ту ж річку ввійти не можливо. А тому, тільки те, що здійснене бездоганно має реальну вагу і значення, все решта – звичайна суєта, екзистенційний мотлох. Бездоганність же потребує ясності думки, котрій на перепоні стає найперше страх або знову ж таки звичка поводити себе як безсмертна істота. Між тим, "якщо людина одного разу знищила страх, вона вільна від нього решту свого життя, тому що замість страху вона набула ясності думки, котра розвіє страх. На той час людина знає свої бажання" [2, с. 31]. А якщо так, то ключем до пошуку шляхів поборення страху, цілком ймовірно, може виявитися осмислення суті і функціонального навантаження бажань в житті людини і їх зв'язку зі страхом.

Взагалі, в контексті східних вчень, зокрема індуїзму, бажання вважаються основою всякої персональної виокремленості або й ідентичності. Вони – фактично останній і найпотужніший бастион, який утримує людину в коловороті перероджень і страждань. Частина з них, будучи усвідомленою і прийнятою індивідом, перетворюються на інтегровану складову людського "Я", роблячи його навіть не стільки, здавалося б, унікальним, скільки явно персонально виокремленим з-посеред решти індивідуальних "Я" і взагалі вирізаним в просторі буття і часу. Разом з тим неусвідомлені, витіснені або глибинні бажання справляють на існування індивіда значно потужніший вплив, фактично визначаючи специфіку його екзистенції, особливості характеру та сприйняття світу тощо або карму, як сказали б на сході. Відповідно набуття ясності думки і знання всіх наявних бажань роблять людину вільною від страхів, переживань, тривоги і т. п., при цьому позбавляючи її кайданів ангажованості, інтенційності та зосередженості на вла-

сному "Я". Це означає, що людині ні за що більше триматися так, якби це була невід'ємна її частина, а, отже, їй і нічого втрачати: вона вільна, бо їй більше не обтяжує, не стримує, не спрямовує нічого з того, що залишалося б прихованим від її усвідомлення або уваги. А "коли людині нічого втрачати, вона робиться мужньою. Ми малодушні тільки тоді, коли є щось, за що ми ще можемо чіплятися" [3, с. 42]. І цим останнім, швидше за все, є така собі тінь будь-якого бажання – надія. Одержі, саме надія, відповідно до грецьких легенд, остання із бід, що не набрала, так би мовити, вповні сили: "В будинку Епіметея стояла велика посудина, щільно закрита важкою кришкою; ніхто не знав, що в цій посудині, і ніхто не наважувався відкрити її. Бо всі знали, що це загрожує бідами. Цікава потай зняла з посудини кришку, і розлетілися по всій землі ті біди, які були колись у ній закриті. Тільки одна Надія залишилася на дні величезної посудини" [7, с. 89]. А от що б сталося, якби й надія разом з іншими бідами заповонила собою світ, навіть важко собі уявити, хоча, цілком ймовірно, засліплені надією люди напевно втратили б навіть страх як і будь-який інший стимул до безпосередньої дії чи вчинків. Вони б легко або й просто сліпо поклалися б на волю кожного реального чи ілюзорного суб'єкта, наприклад, бога, котрий безпосередньо або через своїх adeptів "дарував" би їм надію, як деяку тінь їхніх бажань, сокровених і потаємних. Але і того виявилось б достатньо, аби людина намертво застрягла в просторі ілюзії та ніколи не мала змоги доторкнутися до реальності, тобто сприйняти існування, а чи буття як вони є, а не як вони відкриваються буденній людині.

В дійсності ж ситуація склалася так, що окремим з-посеред тисяч або й мільйонів все ж вдається свідомо вийти за межі, умовно кажучи, буденного світу або буденного сприйняття світу, а, отже, людина в цілому все ж таки виявляється невтраченою для самої себе і буття істотою. Хоча на шляху до самого себе перед кожним індивідом неодмінно виростає майже нездоланна перепона – страх. Він, на відміну від надії, не позбавляє людину шансу, але безжалісно робить його майже невловимим. Інакше кажучи, страх виявляється надпотужним фільтром, який не дає жодного доступу до реальності жодному з тих, хто не готовий до того, тобто не набув стану тотального самоусвідомлення, не прокинувся довільно у сні. Зрештою, не накопичив достатньо енергії, аби витримати випробування дотиком, а тим більше входженням в реальність. А ті, хто все ж якимось чином обійшли "стража" манівцями, так і не здолавши попередньо його в собі, приміром, вдавшись до магічних практик або "наркотичної атаки", як правило, дуже гірко розплачуться: божевілля – найм'якший вирок буття для них.

Відтак, з позицій буття страх виконує функцію своєрідного фільтра, що сприяє відсіву, як на наш час, поодиноким "зернин свободи" від маси "екзистенційного збіжжя". Тих, хто з огляду на Новий Заповіт, точніше слова Христа, втратив душу свою заради нього, від мас тих, хто зберіг свою душу заради нього. Або тих, хто наважився і знайшов у собі сили переступити за межі "затишку" звичного світу, зведеного на догматах вчень, йдучи за покликком свободи, від мільйонів чи й мільярдів тих, хто, не усвідомлюючи і не розуміючи того, віддав перевагу "впевненості" в завтрашньому дні і надії на "тепле місце" по смерті. Тих, хто цілком перебрав відповідальність за своє існування на себе, поклавши в його основу бездоганність, від тих, кого привчили покладатися на об'єктивні чи трансцендентні "речі", тим самим відмежовуючи власне існування від самих себе.

Відповідно "страх перестає існувати, як тільки світло свідомості переступить певний поріг всередині людського кокону" [4, с. 43].

До речі, аби подібні "привчання" або "пути" звичного світу мали силу утримувати мільйони окремих індивідів і маси в цілому в такій собі онтологічній сліпоті і покорі, очевидно, необхідно певні речі й ідеї піднести до рівня безсумнівного авторитету, наклавши табу на будь-яку спробу піддавати навіть сумніву їх авторитетність, а особливо робити їх смішними, а, отже, банальними. Іншими словами, позбавивши себе схильності, а можливо навіть і здатності дивитися на нібито трансцендентні чи об'єктивні речі з посмішкою, наприклад, на бога чи еволюцію, людина автоматично перетворила себе на раба останніх, бо поміж ними і собою вивершила мур страху і благоговіння перед їх нібито величчю і незбагненністю. А якщо так, то сміх виявляється чи не найдієвішим терапевтичним засобом проти страху і понурості буденного світу. Відкритий, відвертий, по-дитячому щирий. Сарказм, сатира, глузування абощо – то вже зовсім іншого штибу монета, якою платять пройдисвіти. Очевидно, ефект або й сила сміху полягає в тому, що, по-перше, "в сміхові зникають відмінності, зникає розрізнення, зникає шизофренічна особистість" [9, с. 81]. Тобто сміх рятує людину від схильності концентруватися на своєму "Я", його упередженнях і інтенціях, таким чином, даруючи їй буттєво необхідні "ковтки" свободи та спонукаючи до тверезого мислення. Останнє є добрим ґрунтом для відновлення внутрішньої стабільності та рівноваги, а, отже, зводить до мінімуму, якщо не до нуля, вразливість індивіда. По-друге, сміх розпорошує всяке переконання в наявній залежності від будь-чого, наносячи нищівних ударів по суму і понурості індивіда, котрі не дозволяють йому подивитися на світ і ситуацію не ангажовано. Відтак "одна з найжорстокіших речей – це робити людину сумною і серйозною. І це має бути зроблено, тому що, не зробивши людину сумною і серйозною, не можливо зробити її рабом – рабом в усіх вимірах рабства: духовного раба деякого вигаданого Бога, вигаданих небес і пекла; психологічного раба, тому що сум, серйозність неприродні, вони мають бути привнесеними в розум, і розум розпадається на фрагменти, розбивається, фізичне рабство таке ж, тому що людина, котра не може сміятися, не може бути насправді здоровою і цілісною" [9, с. 81]. Зрештою, сміх має властивість розряджати будь-яку напругу, а, отже, лікувати тіло і душу. Взагалі, сміх – це унікальна річ в житті людини, призна-

чення якої, очевидно, не можливо переоцінити. Цілком імовірно навіть, що сміх – це чисто природна, а не набута, на відміну від страху, якість людини. А тому змасовлення людини принципово неможливе без того, аби сповторити суть та покликання сміху в її існуванні, як і не можливе вкорінення страху, тривоги, печалі абощо.

Тож в цілому може виявитися, що разом з тим, як людина перестала бути щирою під тиском пробудженої хіті, вона зробила крок в обійми страху, низько опустивши очі долу і приховавши власну посмішку. І, аби повернути собі втрачений стан цілісного буття, абсолютного спокою і рівноваги, має пройти зворотній шлях, обов'язково здолавши "по дорозі" страх. А це можливо лише за умови, коли людині вдасться певним чином накопичити відповідний енергетичний потенціал, ведучи відповідний стиль життя. Тому страх у своєму первинному прояві, тобто без паволоки соціальності і окультуреності – не ворог і не друг будь-якій живій істоті, в т. ч. людині. Він її значуща частина існування, індикатор стану її енергетичного потенціалу, основа інерції, що стримує індивіда, зрештою будь-яку живу істоту від безглузких дій та вчинків, спонукаючи боротися за життя. В той же час, коли нібито страх спонукає індивіда боротися за ілюзорні надбання, приміром, власне визнання, чи честь абощо, тобто за авторитет власного "Я", останній опиняється в програтій ситуації. Він щонайменше втрачає рештки самоконтролю, віддаючи потіку буденного існування, що неодмінно знеособлює кожного бранця, перетворюючи його в звичайного соціального болванчика.

Список використаних джерел:

1. *Гриневич С.* Камінь знань: Поради строго Знахаря [Текст] / С. Гриневич – К.: Вид. центр "Просвіта", 2005. – 88 с.
2. *Кастанеда К.* [Сочинения] [Текст] / К. Кастанеда. – Киев : София, 1995. – Т. 1. Учение донна Хуана; Путь знания индейцев Яки; Т. 2. Отдельная реальность. – 479 с.
3. *Кастанеда К.* [Сочинения] [Текст] / К. Кастанеда. – Киев : София, 1995. – Т. 5. Второе кольцо силы; Т. 6. Дар Орла. – 434 с.
4. *Кастанеда К.* [Сочинения] [Текст] / К. Кастанеда. – Киев : София, 1995. – Т. 7. Огонь изнутри; Т. 8. Сила безмолвия. – 479 с.
5. *Кастанеда К.* [Сочинения] [Текст] / К. Кастанеда. – Киев : София, 1995. – Т. 9. Искусство сновидения; Т. 10. Активная сторона бесконечности. – 435 с.
6. *Кастанеда К.* [Сочинения] [Текст] / К. Кастанеда. – Киев : София, 1995. – Т. 11. Колесо времени. – 178 с.
7. *Кун М. А.* Легенди і міфи Стародавньої Греції [Текст] / М. А. Кун ; пер. з рос. О. М. Іванченко. – Харків : Фоліо, 2008. – 444 с.
8. *Левицкий С. А.* Сочинения [Текст] / С. А. Левицкий. – М.: Канон, 1995. – Т. 1. Трагедия свободы. – 512 с.
9. *Ошо Р.* Жизнь, любовь, смех. Секс. Дар Атиши [Текст]. / Р. Ошо ; пер. с англ. К. Семенов. – Киев : София, 1994. – 128 с.
10. *Шарма Р.* Святой, Серфингист и Директор [Текст] / Робин Шарма. – М.: София, 2007. – 304 с.

Надійшла до редколегії 18.04.2014

В. Ф. Калуга

СТРАХ КАК "ПРОДОЛЖЕНИЕ" ЖЕЛАНИЯ И АНТИТЕЗА БЕЗУКОРИЗНЕННОСТИ, МЕХАНИЗМЫ ЕГО СДЕРЖИВАНИЯ И ПРЕОДОЛЕНИЯ

Среди прочих факторов, которые формируют суть человеческой экзистенции, ведущее место принадлежит страху. Страх является своеобразным механизмом, который в одно и то же время при разных обстоятельствах стимулирует и/или сдерживает человеческую активность, выполняя функцию посредника между потенцицей человеческого бытия и его непосредственного существования. Таким образом, страх оказывается на одной оси с безукоризненностью: чем более безукоризненной является человеческая активность, тем меньше места в ее жизни занимает страх. Эффективным средством сдерживания страха в обыденном существовании является смех, а его своеобразным деформатором – надежда. В целом же страх оказывается многогранным явлением, а множество его проявлений обратно пропорционально уровню просветленности человека.

Ключевые слова: страх, безукоризненность, надежда, смех, желание.

V. F. Kaluga

FEAR AS A THESIS OF DESIRE AND AN ANTITHESIS OF PERFECTION, THE MECHANISMS OF ITS SUPPRESSION AND SUBLIMATION

Among the rest of the factors that form the essence of human existence the prominent role plays fear. Fear is an original mechanism that due to circumstances either stimulates or suppresses human activity and works as a mediator between a potential of human being and its existence. Hence, fear appears on the same level with perfection: the more flawless human activity is the less fear in one's life. An effective means of fear suppression in everyday life is laughter with its peculiar 'deformator'- hope. Generally, fear is a multifaceted phenomenon and the scope of its expressions is inversely proportional to the level of human insight.

Keywords: fear, impeccability, hope, laughter, desire.